

KÁDÁR ZOLÁN:

Az erdő – luciferi szemszögből (II.)

z Erdészeti Lapok ez évi márciusi számában megjelent néhány fésületlen gondolatom ma már kiegészítésre szorul, ugyanis a magánerdő-komplexum mellé sikerült a szakmának egyeb *komplexusokat* is összeszednie.

Úgy látszik, erre is érvényes *Bubó doktor* örökbecsű mondása: „a kis baj akkor válik jelentéktelenné, ha sikerül a betegnek beszereznie egy nagyobbat”.

Erdőbirtokossági társulatok

Meg kell jegyezmem, hogy naiv voltam, amikor feltételeztem a káoszt abból fakadóan, hogy a törvény erőteljes korlátozást hoz a meglévő magánerdő-tulajdon kezelésére, ezért szétválik törvény előtti és törvény utáni rendszerre a dolog. Félelmem annyira alaptalan volt, hogy le kell szögezmem: az új jogszabály semmilyen korlátot nem jelent. Szerény véleményem szerint a korábban meglévő – kusza rendelet-halmazból kiválogatható – jogi helyzethez is bizonyos fokú visszalépést jelent. Ugyanis *nem kötelező* alakítani, vagy a magánerdőt ilyen formában kezelni.

Még szerencse, hogy a jogszabály 40. §-a – amely az 1961. évi Erdőtörvényt módosítja – kimondja, hogy „ahol az önálló erdőgazdálkodás feltételei nem állnak fenn, az üzemtervnek megfelelő társult erdőgazdálkodást fenn kell tartani, a tulajdonosok kötelesek erdőgazdálkodó szervezetet alapítani, vagy közös képviselőtükről más módon gondoskodni.”

Most már csak az a csekélység döntendő el, hogy mekkora az, ahol „...az önálló gazdálkodás feltételei nem állnak fenn...”, ki dönti el, kihez lehet fellebbezni stb.

A kérdés szakmai alátámasztása idő és akarat kérdése. Szakmailag ugyanis megmagyarázható az is, hogy a Mátra egésze a felső határ, illetve ugyanígy órákat lehet elmélkedni arról is, hogy egy fa is meghaladja ezt a feltételt.

A kérdés addig nem kérdés, amíg a tulajdonos érdeke és a felügyelet előírása egy irányba mutat. A gond akkor

jelentkezik, ha keresztezik egymást. Ebből lesz a klasszikus micsurini hasraesés.

Az erdő társadalmi beágyazódása

Az erdő – szerencsére – közügy. A sajtót tekintve sokan értenek hozzá. A társadalmi hozzáértés egyik szélső határa az „őzike a szarvas felesége...” szakmai szinten mozog, itt az erdész az, aki – ő borzalom – kivágja a fát. A másik szélsőség – a valódi hozzáértők – között is van olyan, amely legalább annyira káros, mint az előző.

A jószándékú – és bizonyos fokig tájékozott – közvéleménynek is olyan fogalmak között kellene eligazodnia, hogy természetvédelmi terület, véderdő, tarvágás, szálaló erdőgazdálkodás stb. Holott a természetvédelmi terület is legalább négyfajta; a helyi védettségű a nemzeti parkig, külön törvényi körülfirással és a tulajdonosra-kezelőre kiható számtalan (és változó) követelményrendszerrel. És akkor még nem beszéltünk a szó klasszikus értelmében vett – és szintén jogszabályokkal jól alátámasztott – véderdőről, itt ahányféle a védendő objektum, annyiféle lehet az előírás. A köztudat ezen túl védi magát az erdőt, értéknek tartva azt – és ebben igaza van. Összességében ez a komplexum jelenti a társadalmi érdeket.

Ezzel szemben van az erdőnek, mint a bioszféra egyik szeletének is saját érdeke, és ezt a fentiekben részletezett társadalmi tudat nem mindig veszi észre. *Széchenyi Zsigmond* állapította meg, hogy a vad *abból él, hogy vadásszák* (egyébként már rég kipusztult volna). Egyértelmű, hogy a mi klímazonánkban is *az erdő abból él, hogy „erdőgazdálkodnak” vele*, ha ezt nem tennék, nem maradna erdő az erdő. Jó lenne, ha sok botosnálta természetvédő ennek tudatában lenne.

Az, hogy nincs ennek tudatában, a változatlan heveséggel zajló viták mutatják. Elhangzik például olyan kijelentés is, hogy kötelezővé kellene tenni a szálaló üzemmódot. Nos, a módszer anyagi-technikai feltételének

biztosítása *csak* gazdasági kérdés, ha van rá pénz, *el lehet határozni*. A biológiai feltételeket – ésszerű korlátok mellett – már nehezebb biztosítani, de a meteorológiai feltételekben – egyelőre – „egy szinttel feljebb” döntenek. Hogy az egész gazdasági szempontból megéri-e, az szintén más kérdés, külön figyelemmel az Alföldre.

Az érdekviszonyokban a harmadik a tulajdonos érdeke. Korábbi cikkemben is kifejtettem, hogy a tulajdonos *elsősorban* a saját érdekeit nézi, ezért tulajdonos. A társadalmi vagy biológiai érdek számára akkor tartható be, ha egybevág saját tulajdonosi érdekével, vagy ha keresztezi azt; *megfizetik az érdekein esett „sérelemet”*.

Itt is van egy jó szlogen: szektorsemleges szabályozás. Az állami tulajdonra is ugyanazon szabályok vonatkoznak, mint bármilyen másra. Nos, ez jól hangzik, de nem feltétlen igaz. Az állam mint tulajdonos egy dologban különbözik az egyéb tulajdonosoktól, hogy *ő kezeli a költségvetést*, annak bevételi és kiadási oldalát egyaránt. A költségvetés pedig többnyire politikai kérdés, emiatt nem a szakmai szabályok vonatkoznak rá. Ezért az állami erdőnek *szükség szerint* más lehet a finanszírozása, mint a nem államinak.

Lehet a dolog persze szektorsemleges is, de akkor a *költségvetésnek is* szektorsemlegesnek (és nem politikailag motiválnak) kellene lennie.

Tulajdoni összetétel

A kérdés fontosságára az Alkotmánybíróság közelmúltban hozott döntése is példát szolgáltatott, amikor kimondta, hogy a természetvédelmi területek csak akkor töltik be a társadalom szempontjából fontos szerepüket, ha állami tulajdonban maradnak. Volt ugyan két – a való életben valószínűen jártasabb – alkotmánybíró, aki különvéleményében kifejtette, hogy a tapasztalatok szerint a természetvédelem érdekeit nem mindig biztosította az állami tulajdonlás. Mindenesetre nyugodjunk bele, és bízzunk benne, hogy a magas testület többségi optimizmusa a gyakorlatban is beválik. Tény, hogy

ezután a természetvédelmi területek állami tulajdonban maradnak, illetve viszszerülnek ide.

Részleteztem a véderdőket. Itt már sokkal bonyolultabb a helyzet. A dolgok logikájából az fakad, hogy a véderdő tulajdonosa az legyen, akié a védett objektum. Árvízvédelmi véderdő tartozzon a gát kezelőjéhez, a mezővédő erdősáv a „mező” gazdájához.

Itt is van kakukktójas, ugyanis ahol magának az erdőterületnek pl. talajerózió, defláció elleni védelme a véderdő feladata, ott ez független a tulajdonostól. E kategóriában tehát elkerülhetetlen a vegyes tulajdoni összetétel.

Van a harmadik kategória, amely minden jelző nélkül „csak” erdő, amelyet jobb híján nevezünk gazdasági erdőnek, az, ahol a fatermés, a gazdálkodási ciklus összessége alatt elérhető értékhozam maximalizálása lehet a cél.

Nincs – és nem is lehet – alkotmányos kifogás az ellen, hogy magánerdő is legyen ebben a kategóriában. Nem tagadható, hogy az erdő létehez, nem létehez itt is kötődhet társadalmi érdekek, de az összes erdő között itt kell a legalacsonyabbra venni a tulajdoni korlátozást. Nem akarok az állami erdőtulajdon ellen beszélni, és nem kívánom, hogy minden gazdasági erdő magántulajdonba kerüljön. Az állam – mint tulajdonos – eldöntheti, hogy mennyi erdőt ad el kárpótlási jegy ellenében, illetve egyéb módon – ez a tulajdonosi joga, minthogy az is e körbe tartozik, ha ezek után nem ad el semmit. Viszont semmilyen épeszű ok nem korlátozhatja azt, hogy a nem állami tulajdonos saját földjére erdőt telepítsen és így hozzon létre magánerdőt, illetve nincs ok arra, hogy az eddig licitált, vagy tagi részarányosztással létrejött magánerdőből bármit is reprivatizáljunk. Így – ebben a körben – a magánerdő-tulajdonnal és tulajdonossal tartósan együtt kell élnünk.

Erdőfelügyelet

Itt az idő, hogy szerepét és feladatát teljesen újragondoljuk, mert változott a tulajdonosok köre – és nem utolsósorban száma –, szükségyszerűen változni fog az erdő finanszírozásának rendje és ebben a felügyelet szerepe, és változni kell a munka szakmai tartalmának is.

Alapvető módszer az lehet, hogy meg kell fogalmazni a feladatot, és eh-

hez kell igazítani az annak ellátására alkalmas szervezetet. A magyar módszer a fordítottja lenne, de ezt alapos szakmai okokból nem pártolnám. Az tény, hogy a felügyelet az ellehetetlenülés felé haladnak, és ezt mindenképpen meg kell akadályozni.

Azzal, hogy a magántulajdonosoknak nem kötelező erdőbirtokossági társulatot alakítani, megnöveli a nyilvántartás munkáját. Ezen túlmenően erősen növekedik a felügyeleti kötelezettség is. A helyzet hasonlít az egykori néptanítóéra, akinek kötelessége volt minden gyereket megtanítani írni, olvasni, csak a gyerekeknek nem volt kötelező az iskolabajárás. Ezt gépesítéssel és szervezéssel – nem rövid idő alatt – megoldható gondnak tartanám.

Az üzemtervek jelenleg megszabják a felújítás módját, a fafajösszetételt, a ápolási és véghasználati módot, azok idejét stb. Tudom, hogy *eretnek dolog* felvetni is, hogy ezt változtatni indokolt, de gondoljuk át a témát.

Természetvédelmi területek a védelmi cél a meghatározó. Itt elő lehet írni akár az eddiginél több megkötést is. Véderdőben a védendő objektum vagy cél szintén meghatározhatja az előírást; ha az üzemterv ezzel összhangban több vagy kevesebb megkötést tartalmaz, akkor nincs gond. Gazdasági erdőben viszont a tulajdonos joga meghatározni, hogy milyen erdőt akar, hiszen a kockázat, a költség és az esetleges eredmény is az övé. Főlősleges vállalni – bármilyen szakmailag helyes indokból hozott – döntést a fafajra például, amikor egy állomány értékét néhány évre előre sem tudjuk megbecsülni, hát még néhány évtizedre. Nem kell más példa, mint az alföldi fenyvesek esete. Kezdő gyakornok koromban az akác gyomfa volt, a fenyő pedig az erdészek álma. Csak három évtized múlt el, amikor az élet keményen felcserélte a kettőt.

A gazdasági erdőnél a társadalmi elvárás maximuma az lehet, hogy az erdő erdő maradjon. Elő kell írni a kezelő megfelelő szakmai követelményét, az üzemterv készítőjének személyi feltételeit, a jóváhagyás rendjét stb. A tartalmát viszont a tulajdonosra, illetve az általa kötelezően alkalmazott, szakmailag felkészült személyzetre kell bízni. Külön kérdés, hogy ki kell dolgozni az erdő megszűnésének mechanizmusát is. A jelenlegi művelési-ág-változási procedúra infrastrukturális beruházás esetére és kis területre alkal-

mas, a büntetés jellegű összeg mértéke az erdőterület megóvására ösztönöz(het).

Korábbi cikkemben részleteztem alapján viszont a magántulajdonos azon jogát természetesnek tartom, hogy reális döntési elem lehessen számára az erdő megszüntetése is. Erre a most élő rendszer alkalmatlan.

Ezen precedúra új szabályok szerinti kezelése is a felügyelőségek feladatát képezheti.

Finanszírozás

Az erdőfenntartási alap – bármennyire is kipróbált szisztéma – a lét + nemlét mezsgyéjén mozog. Az, hogy át kell alakítani, illetve ha ez nem megy, meg kell szüntetni, az egy külön téma. Nem ez vizsgálódásom fő területe.

Az erdő a mi klímakörünkben még a legondosabb gazdálkodás mellett sem garantál biztos hozamot. Nem valószínű, hogy az a tendencia hosszabb távon változik, hiszen a nálunk nagy tömegben termelhető fa sohasem lesz a keresett, így növekvő árú kategóriában. Visszatérve a tulajdon sajátosságaira, mindenképpen realitás, hogy ha növekszik a tulajdon korlátja, a megkötöttség, akkor csökken a hozam, sőt növekszik a veszteség.

A természetvédelmi területeknél egyértelmű, hogy a tulajdonos a sajátosságok miatt a felmerülő költségeket – veszteséget – állja. Ez a szervezet-szerű dolga.

A véderdőnél is tiszta, hogy a védendő objektum működési költségeihez tartozik a véderdő fenntartásának esetleges vesztesége is, illetve, hogy az a tulajdonost terheli.

Gazdasági erdőnél viszont az erdőnek kellene eltartania magát. Ha ez tartósan nem „jön be”, akkor vagy magára hagyja az erdőt a tulajdonos, vagy művelési ágat változtat. Ez viszont sérti a társadalmi érdeket. Ha a társadalom megtölti a fenti magatartást, akkor a veszteséget állnia kell.

Ha a mezőgazdasági termelés Európa-szerte támogatásra szorul, akkor nem eretnek dolog az erdőre is vonatkoztatni, az erdőgazdálkodás tartamoságát dotálni.

Hosszabb távon a piacgazdaság úgy működik, hogy a tőke legalább az átlagprofitot termelje meg. Az újszülött magántulajdonosok egy része évente

megelégedne egy kocsi tűzifával, de ezt el is várja erdőtulajdona hozamként. Ha a magánerdők átlagos területnagysága alatta van a két hektárnak, ez az óhaj kb. a tőke átlagprofitjával azonos. Az igény még komolyabb veszély nélkül kielégíthető e szinten. A gond ott lesz, ahol a tulajdonos nem tűzifát, hanem pénzt akar.

A finanszírozás és a hosszabb távon elkerülhetetlen dotáció állami kezelő szerve csak az erdőfelügyelet lehet.

Az erdő kezelése

Mást is izgat ez a témakör. Az Erdészeti Lapok korábbi számában olvastam egy fejtegetést arról, hogy a magánerdőnél szét kellene választani a földtulajdont és a rajta lévő állományt, az erdő – a társadalmi érdekek védelme miatt – csak köztulajdon maradhatna. Érzelmileg az erdő féltése, szakmailag sok racionális gondolat volt e sorokban, de egy hibája van: nem hajtható végre, a tulajdon így értelmét vesztené. Nem fér össze a piacgazdasággal.

Más módon, de a kincstári erdők tulajdona és kezelési szervezete már kettévált.

A hazai erdőállomány jó része állami tulajdonban marad. Magántulajdonnál, illetve a természetvédelmi területek egy részénél és a véderdők egy bizonyos hányadán a tulajdonos és a kezelő nem válik ketté, de a klasszikus kincstári erdő más. A megalakult részvénytársaságok az erdőt nem kapták meg, csak annak kezeléséhez szükséges vagyont került a portfólióba.

Ez előnyös, ha netán veszteséges az rt., hiszen maga a nemzeti érték emiatt nem kerülhet ki a köztulajdonból. Másrészt veszélyes is, mert a kezeléshez-fenntartáshoz szükséges vagyontartozéka az erdőtulajdonnak, épeszű mértéken túl az nem csökkenhet az erdő károsodása nélkül.

A társasággá alakítás megmozgatta az agyakat. Egyesek szerint az rt.-k privatizálhatók, a magántulajdonban lévő erdei infrastruktúra azután hatékonyan kezelné a kincstári tulajdont. Veszélyesnek tartanám e módszert, mert ez hasonlatos lenne ahhoz az esethez, amikor a ló állami, de a kocsi a kocsis magántulajdona; hajtani tud, de etetni nem áll érdekében.

Másik gondolat az rt.-k működésének versenyztetett vállalatbeadása volt, gondolom úgy, hogy ki ígér na-

gyobb hasznot egy adott időtartamra. (Igaz, hogyha mást nem is, de ígérni – azt tudunk.) Rövid időről nem lehet szó, mert az rablógazdálkodáshoz vezet, hosszabb időre meg az ígéreteket nem lehet komolyan venni, hiszen a perem-feltételek nem kellően prognosztizálhatók. Szerintem tehát ez az út sem járható.

Csak az vezethet eredményre, ha a tulajdon és kezelése a lehető legszorosabb kapcsolatban marad (vagy kerül). Elméletileg nem rossz a gondnoksági rendszer, ahol a döntéseket az állami alkalmazottak hozzák, az effektív munkát pedig a vállalkozók végzik a gondnok megbízásából, az esetleges eredmény a tulajdonos államé, a valószínűbben felmerülő veszteség szintén.

Nem ezt az utat választottuk, az rt. nem ez. Ez is alkalmas lehet, de az rt.-nek is állami tulajdonban kell maradni, és meg kell oldani a finanszírozás problémáját. Ahol sok a korlát – azaz magas a természetvédelmi területek és véderdők aránya az állományon belül, illetve kicsi a gazdasági erdők természetadta eredményessége – ott nem a nyereségben, hanem a veszteség mér-

tékének csökkenésében kell az rt.-t érdekeltté tenni.

Meggondolandó, hogy az egyszemélyes közgyűlés – az ÁV Rt. – helyett a kincstári tulajdon változatlansága mellett tulajdonosi jogosítványokat kapjon az rt. közgyűlésében a környezetvédelem, a társadalombiztosítás vagy a megyei önkormányzat is, a kezelt területek elsődleges célja (természetvédelmi terület, véderdő stb.) arányában, de osztalékrészesedési jog nélkül.

Lehet még más forma is – az élet szerencsére elég színes –, de az is igaz, hogy minden átalakítás kényszerű emberi és anyagi veszteséggel jár, az pedig nem mindig térül meg.

ZÁRÓ MOTTÓ:

Lucifer:

Emelkedett szempontunkból, hiába
Először a báj vész el, azután
A nagyság és erő, míg nem marad
Számunkra más, mint a rideg
mathézis.

(Madách: Az ember tragédiája
XIII. szín)

Elnökségi ülés

**A jövő évi tagdíj befizetésével
kapcsolatos teendőket és a
közgyűlésen Garamszegi István által felvetett
javaslatot az elnökség októberi ülésén tárgyalja.**

**A Fertő-Hanság Nemzeti Park
természetvédelmi felügyelői állást hirdet az
Őrségi Tájvédelmi Körzetbe, Őriszentpéter
központtal. Lakás biztosított, fizetés a
köztisztviselői jogállásról szóló törvény szerint.
Szakirányú felsőfokú végzettség követelmény,
nyelvvizsga, erdőgazdasági, rendezői
vagy felügyelői gyakorlat előny.**

**Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság
9435 Sárród, Rév-Kócsagvár, Pf.: 4.
Telefon: (99) 370-919, 370-926. Fax: (99) 371-590.**

Az államilag támogatott és szabályozott mezőgazdasági szaktanácsadás

Magyarországon a piacgazdaság feltételeinek kialakítása során fontos szerepet kap a mezőgazdaság átalakulása, amely alapjaiban érinti a tulajdon- és birtokviszonyokat, a termelés szervezeti és intézményi kereteinek változását, átalakulását.

A változások egy hatékonyabb és egyben versenyképesebb mezőgazdasági termelés kialakulásának irányába történnek. A folyamatban lévő kárpótlás, reorganizáció és privatizáció révén a korábbi nagyüzemi és háztáji gazdaságok helyébe egy sokszínű termelési struktúra alakul ki, amelynek új elemei a *magángazdaságok*, a magántulajdonon alapuló *társas vállalkozások*, új típusú *szövetkezetek* (értékesítő-, feldolgozó-, faluszövetkezetek, hegyközségek, bérvállalkozók stb.). Ezek eredményes működésének elősegítése érdekében az FM államilag támogatott és szabályozott, vállalkozói alapon működő szaktanácsadást hozott létre.

Ennek bizonyos elemei:

- szakemberek kiképzése,
- infrastruktúra kialakítása, információs rendszer fejlesztése,
- mintatelepek, mintafarmok kialakítása

PHARE támogatásból valósult meg.

A magyar mezőgazdaság tulajdonviszonyainak és termelésszerkezetének kívánatos átalakítása, a magántulajdonra alapozott családi és vállalkozói szintű egyéni és társas gazdálkodások eredményes működésének elősegítése érdekében az FM államilag támogatott és szabályozott szaktanácsadást hozott létre.

A szaktanácsadók köre

A 10/1993. (III.17.) FM rendelet foglalkozik a szaktanácsadók névjegyzékbe történő felvételének szabályaival. A névjegyzékbe történő felvétel legfontosabb feltétele, hogy a gazdálkodás összes fő problémájának megoldását komplex módon segíteni tudó – magasan képzett és nagy gyakorlatlal rendelkező – üzleti elkötelezettségtől mentes – tehát a problémát tárgyilagosan megítélni képes – szakemberek álljanak az agrárvállalkozók rendelkezésére. A szaktanácsadó segítségével a

gazdálkodó hozzájuthat azokhoz az alapvető

- természet- és tenyésztéstechnológiai,
- agrokémiai,
- környezetgazdálkodási,
- üzemgazdasági,
- pénzügyi-számviteli ismeretekhez, amelyek birtokában dönteni tud a gazdálkodás egyes kérdéseiben.

A szaktanácsadó feladata az ismeretátadás, valamint a hatékony gazdálkodás elősegítése érdekében

- megismerni ügyfelének gazdaságát, annak sajátosságait, adottságait, termelési céljait, eredményeit, emberi oldalait, szakismeretét, a család munkaerőhelyzetét,

- tanácsot ad a vállalkozó társasági formájának megvalósításához, a tevékenységi kör, a termelési elképzelések kialakításához, az ehhez szükséges fejlesztési tervek összeállításához,

- segíti ügyfelét a gazdálkodás racionalizálásában, a költségek csökkentésére irányuló termelésszervezési, gazdaságvezetési ismeretek megszerzésében a költségelemzési, tervezési módszerek alkalmazásával,

- segítséget nyújt a könyvelési, adózási ügyekben,

- tájékoztatást ad a hitelezési lehetőségekről, az igénybe vehető kedvezményekről,

- segítséget nyújt az üzleti terv elkészítéséhez,

- a piaci információk felhasználásával segíti a hosszú és rövid távú tervek elkészítésében,

- segíti ügyfelét a kereskedelmi munkában,

- segíti ügyfelét a terméktanácsok munkájának és határozatainak megismerésében,

- eljuttatja ügyfeleihez a gazdák tájékoztatását segítő információs anyagokat, amelyek a szaktanácsadási munka hatékonyságát növelik,

- tanfolyamot, bemutatót szervez, kezdeményezi és szervezi a bemutató gazdaságok látogatását.

A korszerű, vállalkozói alapon működő mezőgazdasági szaktanácsadás-

nak mindenekelőtt közgazdasági szaktanácsadással kell kezdődnie, amit – a vállalkozás beindulása után – rögtön követ az üzemgazdasági és termelés-technológiai tanácsadás.

Ki veheti igénybe az állami támogatás mellett a szaktanácsadó szolgáltatásait?

Mindenekelőtt szeretnénk rögzíteni, hogy a szaktanácsadók szolgáltatásait bárki önkéntes alapon veheti igénybe. A 6/1993. (I.30.) FM rendelet értelmében viszont támogatásra csak azok az egyéni és társas magán agrárvállalkozók tarthatnak igényt, akiknek az alaptevékenységükből származó éves árbevétel a 850 eFt-ot meghaladja és társas vállalkozás esetén pedig nem éri el a 150 millió forintot.

Az előzőekből gyakorlatilag az a következtetés vonható le, hogy a támogatás igénybevevőinek mindenképpen vállalkozói igazolvánnyal vagy cégbejegyzéssel kell rendelkezniük, tehát adóalanynak kell lenniük. Természetes továbbá az is, hogy a szaktanácsadó a fenti értékhatár fölé eső termelőnek is adhat szaktanácsot azzal a megkötéssel, hogy a költségeknek ezt a részét a termelő állami támogatásként nem igényelheti vissza.

Hogyan számolhatja el az agrárvállalkozó a szaktanácsadói díjat?

Az agrárvállalkozó az év során szabad elhatározás alapján a névjegyzékbe felvett szaktanácsadóval egy vagy több szerződést is köthet, például egyedi problémák megoldására, de ajánlatosnak tartjuk, ha a szaktanácsadót egy termelési évre bízzák meg (például átalánydíjas formában), ugyanis így a szaktanácsadó munkáját hatékonyabban tudja kifejteni, különösen a kezdő vállalkozások esetében.

A 6/1993. (I. 30.) FM rendelet értelmében az egyéni vállalkozó a szaktanácsadási díj 60%-át, társas magánvállalkozó a 40%-át támogatásként az alaphoz a földművelésügyi hivatalokhoz keresztül visszaigényelheti. A támogatás mellett igénybevehető szaktanácsadói díj éves nagysága a következő:

A gazdaság éves termelési értéke

A szerződés összege (aminek 60%-a, illetve 40%-a támogatásként igényelhető)

(mFt)	(Ft/év)
0,85 – 2 000	40 000
2 001 – 10 000	60 000
10 001 – 30 000	40 000
30 001 – 150 000	60 000

Az agrárvállalkozó – az erre a célra rendszeresített formanyomtatvány szerint – a szaktanácsadóval szerződést köt. A szerződés mellékletében a felek szabadon határozzák meg az elvégzendő munka tartalmát. A szerződés két példányát szerződés-kötés után a szaktanácsadó az illetékes földművelésügyi hivatalhoz nyújtja be.

A szerződésben vállalt munka teljesítését követően a szaktanácsadó a szerződésben rögzített összeg átvételéről a névjegyzék-szám feltüntetése mellett számlát készít a vállalkozó részére. Az agrárvállalkozó a kapott számla és a szerződés egyidejű csatolása mellett a támogatási összeget a lakóhelye szerint illetékes földművelésügyi hivatalnál igényli. Célszerű különösen az induló időszakban, ha ezt a lépést a szaktanácsadó az agrárvállalkozó meghatalmazása alapján magára vállalja.

A fentiekben vázolt pénzügyi elszámolásnál a megadott értékek ÁFÁ-t nem tartalmaznak, tehát a támogatási összeg elszámolása csak az ÁFÁ-val csökkentett értékre vonatkozik.

Még sok helyen nincs meg az a vállalkozói réteg, amelyik jogosult az állami támogatás igénybevételére. A most induló gazdaságok egy része nem éri el azt a gazdasági méretet, ami szükséges ahhoz, hogy a kedvezményt igénybe vehessék (850 000 Ft). Ezek a gazdaságok sem maradnak azonban ki teljesen a támogatásból, hiszen a szaktanácsadást szolgáló kedvezményes áron vásárolható, vagy esetleg ingyen kapható kiadványokhoz ők is hozzájuthatnak és részt vehetnek a szaktanácsadók által szervezett tanfolyamokon is.

A Földművelésügyi Minisztérium – a PHARE-program hatékony közreműködésével – elkezdte a szaktanácsadók munkáját segítő számítógépes információs rendszer kialakítását és felépítését.

Ennek felépítéséhez első lépésként megvizsgáltuk azokat a legfontosabb adatbázisokat, amelyek szükségesek a szaktanácsadói munkához. Ezeket részben alkalmassá tettük, részben a

A támogatásban részesíthető mezőgazdasági szaktanácsadás támogatásának mértéke és módja

Támogatási cél	A támogatás módja és mértéke (a fejlesztési költség %-ában)	
	vissza nem térítendő	visszatérítendő
a/ Szaktanácsadói díj térítése – egyéni vállalkozás részére – társas vállalkozás részére	60 40	– –
b/ Szaktanácsadó által szervezett tanfolyam költsége	50	–
c/ Kiadványok költsége	50	–
d/ Szaktanácsadást szolgáló infrastruktúra (számítógép és műszer)	–	50
e/ Szaktanácsadást szolgáló egyéb infrastrukturális és informatikai fejlesztés	50	–
f/ Szaktanácsadók továbbfejlesztése	50	–
A mezőgazdasági szaktanácsadók száma a tevékenységi kör alapján (1994. június 3.)		
	fő	%
(1) Szántóföldi növénytermesztés	205	19
(2) Kertészeti növénytermesztés	113	11
(3) Szőlészet, borászat	32	3
(4) Takarmánygazdálkodás, -tárolás	88	8
(5) Gyepgazdálkodás	63	6
(6) Öntözéses gazdálkodás	53	5
(7) Állattenyésztés	122	12
(8) Kisállattenyésztés	29	3
(9) Növényvédelem, tápanyag-gazdálkodás	133	13
(10) Erdőgazdálkodás	31	3
(11) Műszaki technika	44	4
(12) Biotermelés	41	4
(13) Egyéb	72	6
(14) Gombatermesztés	1	–
(15) Közgazdaság, pénzügy, üzemszervezés	32	3
ÖSSZESEN		100

jövőben – a pénzügyi lehetőségek függvényében – alkalmassá kívánjuk tenni arra, hogy a szaktanácsadók szempontjából legjobban használható formában szolgáltatassanak információkat.

Kiépítés alatt vannak az alábbi adatbázisok:

– Debreceni Agrártudományi Egyetem – állattenyésztési adatbázis.

– Kisállattenyésztési Kutató Intézet, Gödöllő (KÁTKI) – kisállattenyésztési adatbázis.

– Állattenyésztési Kutatóközpont, Herceghalom – takarmányozási adatbázis.

– Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem – elsődleges élelmiszer-feldolgozó ipar adatbázis feltöltése és rendszeres karbantartása.

– OMMI, Budapest – tartástechnológiai adatbázis.

– Erdészeti Tudományos Intézet, Budapest – erdészeti adatbázis.

Milyen egyéb lehetőségeket kínál a támogatási alap?

Számolt az Alap azzal is, hogy a szaktanácsadók infrastruktúra-fejlesztési elképzeléseit is elősegítsük, megteremtve ezzel működési feltételeik biztosítását, fejlesztését. Ennek kapcsán elsősorban arra gondolunk, hogy a szaktanácsadók széles körű információval történő ellátását biztosítsuk számítástechnikai eszközök beszerzése révén, hozzásegítve ezzel a szaktanácsadót a kiépítés alatt álló *mezőgazdasági információs rendszerhez történő csatlakozáshoz*. Emellett természetesen támogatni kívánjuk a szaktanácsadók egyéb irodatechnikai ellátottságának javítását is.

A szükséges információk beszerezhetők: a megyei földművelésügyi hivataloknál, az FM Földművelésügyi Hivatalok Főosztálya Szaktanácsadási Osztályán. Telefon: 131-4196.

Dr. Kósa Lajos
osztályvezető

„Kinek a felelőssége?” ...

teszi fel a (költői) kérdést *Aradi Lajos* az Erdészeti Lapok augusztusi–szeptemberi számában, hogy száradnak, pusztulnak a fenyveseink. Azért nevezem költőnek a kérdést, mert a szerző maga sem reméli a felelőst megtalálni, hanem, mint írja, „csak tovább aggódom”. Aggodalma oka, hogy „...a jövő megcélzott erdőtelepítései között nagyarányú a tervezett fenyőarány”.

Hát – ekkora „aggódás” láttán – valóban érdemes a tervezett telepítésekre több figyelmet fordítani, közben pedig hátha fény derül az előző korszak „felelőseire” is.

Először talán szabadjon megjegyeznem, hogy a hazai erdőterület 15%-án nem állnak „rontott fenyvesek”, ahogyan az aggódó szerző állítja. Másodsorban: sajnos, nem csak a fenyvesek száradnak. A gyengébb termőhelyeken szárad az akác, a tölgy, a bükk, a nemesnyáras is. Ezek száradása talán nem oly látványos, mint a fenyveseké, de gazdasági kihatásaiban sokkalta nagyobb annál. Ezek közül is elsősorban a nemesnyárasokat említeném, amelyek pusztulása azért sem lehetett látványos, mert a szerencsétlen kis fácskák még fiatal korukban elpusztultak, amikor a gyanútlan szemlélő csak egy gazos földdarabnak, nem pedig erdőnek vélte azt a területet. A cellulóznárasok célcsoportos beruházási kasszájában pedig már senki sem keresi a hiábavalóan elköltött összegeket.

E nem nekivaló termőhelyre ültetett nemesnyárasokon kívül a többi állomány száradását nagyrészt természeti csapásnak kell tekintenünk. De csak részben! Mert ha – mondjuk – a Budai-hegységben, a Csiki-hegyek oldalában kiszárad a hetvenéves fenyves, azt nem kell feltétlenül természeti csapásnak tekintenünk, hanem a természet törvényének, hogy tudniillik a fák nem élnek örökké. Ez esetben tehát ne a fák száradásán búsongjunk, hanem örüljünk annak, hogy elődeink áldozatos munkával beültették azt a kopár hegyoldalt, hogy ott az erdő hetven hosszú éven át védte és gazdagította a talajt, „termelte” a jó levegőt, gyönyörködtette a szemet.

Egy negyvenéves lucos kiszáradásakor ne csak a dolog „katasztrofális” voltát nézzük, hanem az állományt gyorsan letermelve, belőle értékes vetétkoszlopot értékesítve csökkentjük

a pusztulás okozta kárt, teremtjük meg az újraerdősítés anyagi fedezetét.

A legnagyobb bűnököt éppen azzal követtük el, hogy nem tettünk meg mindent a gazdasági károk mérséklése érdekében; elsősorban a tölgyesek nagyarányú pusztulásakor. Egyik vezérigazgatónk még egy hamis kutatóintézeti szakvéleményt is beszerzett, bizonyítani véle, hogy a lábön száradt tölgyfa semmire sem jó. Ha ezzel csupán a felsőbbség megtevesztése lett volna a célja, az még hagyján. De ezt később ő maga is elhitte, ez a baj. Tesék csak megnézni, milyen belsőépítészeti remekművek készültek abból az olcsón vett tölgyfából, amelynek révén az asztalosok milliomosokká lettek, az erdőgazdaság pedig a csőd szélén tántorog, és a pénzhiányra hivatkozással igyekszik kibújni az alapvető erdőművelési munkák végzésének kötelezettsége alól.

S ha már megtettünk (volna) minden tőlünk telhetőt a károk mérséklésére, lássuk, mihez kezdjünk a kiszáradt erdők helyével? A nemesnyárasok esetében kézenfekvő: vagy adjuk vissza mezőgazdasági művelésre, vagy erdősítsük újra, immár a termőhelynek megfelelő fajokkal. Hegy- és dombvidékeinken pedig – akár tetszik, akár nem – újra kell erdősíteni a területeket.

Nyúlhatunk természetesen szerencsésebb kézzel immár e munkához, okulva az elődeink kevésbé szerencsés ténykedéseire. Jobban meg kell vizsgálni a termőhelyet, kiválasztani az oda illő fajokot, több fajból álló, egyes állományokat kell létesítenünk. Ambár – sok területünk meglehetősen mostoha viszonyai miatt – túlságosan sok faj között sajnos nem válogathatunk. Különösen nem, ha egyes ökológusaink kívánságára lemondanánk néhány honosított fajunkról, azok – úgymond – „tájidegen” volta miatt. Nem mondhatunk le sem az akácról, sem a fenyőről például.

Az nem tagadható, hogy éppen a fenyvesek telepítése során követtünk el hibákat. Ezért talán érdemes ezt részletesebben körüljárni. Ma is tartja magát sok szakember körében az a nézet, hogy a fenyő-lomb-elegyes erdők létrehozásával nem érdemes bajlódni, mert azokban vagy az egyik, vagy a másik fajfaj kerül uralomra, a végeredmény úgyis elegyetlen erdő lesz. Ezt valóban számos példa is bizonyítja – ha az erdőt nem jól kezeljük, neveljük. Esetünkben a fenyők és a lombos fajok közötti alapvető különbséget, lombzatuk elhelyezkedését hagyták-hagytuk figyelmen kívül. Figyelmesen szemlélve őket látható, hogy a fenyők lombfelületének, fotoszintetizáló felületének – mondjuk így – a „súlypontja” nagyjából a fa magasságának a fe-

„Zöld asztaltársaságok”

alakulnak Thüringiában a legkülönbözőbb szinteken erdészek és természetvédők között, amelyekben az erdő és a természetvédelem napi kérdései, stratégiai céljai közösen kitárgyalhatók. Az ilyen együttműködés hozzájárul egymás kölcsönös megismeréséhez, gondolatok, felfogások megvilágításához, annak a feszültségnek oldásához, ami a két szakterület között oly gyakran fennáll.

Alapvető nézetkülönbség áll fenn például a területi kezelés terén. Az erdészek úgy tartják, hogy szervezetükkel ezt a feladatot is el tudják látni. Gyakori az ütközés az erdőtelepítések során. Ebben a természetvédők a „konzerváció”, az erdészek inkább a „prezerváció” felé hajlanak. Védett területek kijelölésekor Thüringia erdészei minden erdőtípusban természeti (hagyáserdő) parcellákat jelölnek ki vezérképül, míg a természetvédők ezeken túlmenően minél több erdőt kívánnak kivonni a gazdálkodás kötelezettsége alól – főként a nagyragadozó-fajták védelmére hivatkozva. Félő, hogy ez utóbbi kérdés okozza a következő években a legnagyobb ellentétet.

(AFZ 1994. 15. Ref.: Jérôme R.)

lénél, idősebb korban a felső harmadánál van. A lombos fáknál ez sokkal magasabban, fiatal korban is a felső harmadban, később ennél is magasabban van. Ha tehát azt akarjuk, hogy e kétféle fafaj egyenlő eséllyel induljon a létért való küzdelemben, és élete végéig együtt tudjon fejlődni, a növekedésüket úgy kell szabályozni, hogy a fenyők csúcsa néhány méterrel mindig a lombfák fölé emelkedjék. Ennek figyelmen kívül hagyása az oka a sok elegenden fenyesítőnek. De ez csak az egyik melléfogás a (közeli) múltból. (Lám, mennyi minden eszébe jut az embernek a felelős kereséskor!)

Amint talán az eddigiekből kitűnik, korántsem akarom a mundér becsületét megvédeni az erdők pusztulása ügyében. Mi több, még a hivatkozott írásban keresett „felelősökre” is vannak tippjeim. Első helyen említhetem azt a

45 éven át uralkodott Pártot (egyetlen lévén, jogos a nagybetű), amelynek uralma idején az országos átlagot messze meghaladó mértékben működött az erdészeti ágazatban a kontraszelekció. Amikor a vezetők kiválasztásánál első szempont volt, hogy mennyire hajlandók a pártvezérek igényeit kielégíteni potya vadászattal, vadászlakomával, vikendtelekkel, épületfával, karácsonyfával, s „mi szem-szájnak ingere” még. Amikor a hivatásukat szerető szakembereknek az energiájukat a tervteljesítést hajszoló vezetők ellenében voltak kénytelenek felhasználni, a helyett, hogy azt a mostoha természeti körülmények leküzdésére, a természeti erőforrások célszerű felhasználására fordíthatták volna. Amikor a fölölegesen nagyra felduzzasztott „tudományos” szervezeteink mégoly szerény eredményeit sem volt lehetőségük a

gyakorlatba bevezetni. (Tisztelet természetesen a kevés kivételnek!)

De mindjárt azzal kell folytatnom, hogy az utóbbi négy évben kormányzó pártok (immár kis pével) semmivel sem voltak jobb gazdái az erdőnek. Sőt, még inkább „ráfejeltek” azzal, hogy visszafogták a vörös uralomban volt erdőtelepítések ütemét, éppen most, amikor ennek oly nagy szerepe lehetne a munkanélküliség enyhítésében.

A szerző említett „további aggodása” tehát jogos. Hacsak – az új, mondjuk így, „rózsaszínű” kormányzat nem teremti normálisabb viszonyokat az erdészeti ágazat szakemberei számára. Mert akkor talán – saját hibáinkból is okulva – eredményesebben tudnánk tevékenykedni.

Reményfy László

Sajátságok Thuringia új – 1993. évi – erdőtvényében

- Az elmúlt időszak „szektorsemlegessége” után tevőleges viszonyulás a magántulajdonhoz.
- Szakszerű, természetes közelítő erdőgazdálkodás kötelezettsége mindenféle erdőbirtokra, a szakszerűség ismertetőjeleinek részletes felsorolásával.
- A gazdálkodás általános célrendszerében első a fának megtermelése anélkül, hogy az egyéb funkciók alárendeltté válnának.
- Ez jut kifejezésre az erdő fogalmának meghatározásában is.
- Erdőnek számít a fásítás kettős fasor felett.
- Tulajdonlasi kategóriák felsorolása az egyházi és községitől a magánerdőig tart.
- Általános erdőtermőhely-térképezés a Környezetvédelmi egyetértésével a Mezőgazdasági Minisztérium részéről.
- Az erdő látogatása a természet által elviselhető felüldülés céljából általában szabad, de csak egyéni felelőségre.
- A kerékpározás és lovaglás szilárd burkolatú utakra korlátozott.
- Egész éves, általános dohányzási tilalom az erdőn.
- 50 ha terület nagyságig egyszerű szakvélemény, e felett általános üzemtervezési kötelezettség, amelyben a vágáskor, a fafajmegválasztás és üzem mód a birtokos elhatározásától függ alapkötelezettségeinek korlátai között.
- Az egyes erdőbirtokosokat szakmailag és pénzügyileg támogatni kell a védekezésben, felújításban, erdőnevelésben, telepítésben, szerkezetátalakításban, nagyobb vészek elhárításában.
- Kártérítés illeti a tulajdonost gazdálkodási akadályoztatásáért, de kérheti tulajdonának átvételét is, amennyiben az ennek következtében tovább nem megfelelő.
- A községit erdőt általában a község maga kezeli, de ebben a tartomány erőteljesen támogatja.
- Magánerdőre külön társulási törvény készül.
- A tartományi erdők kezelése három fokozatú, alsófokú hatósági szerveként az erdőhivatalnál a társadalomnak nagyobb mértékű bevonására erdőgazdasági bizottságokat szervez. Ezeknek a bizottságoknak joguk van erdőt érintő minden ügyben bármely szintű hatósághoz fordulni. Hasonló feladatot ad a törvény az erdőfelügyeletnek is, a 43. § értelmében úgy kell fellépnie, hogy felébressze és támogassa az erdőbirtokosokban a törvény céljainak teljesítésében való együttműködésre irányuló akaratot, és elnyerje a lakosság megértését az erdő alapvető jelentőségét és benne a tulajdonos érdekeltiségét illetően. Ezt egyébként minden erdészeti hatóságtól elvárják a törvényhozók az erdőbirtokost támogató, erdővel szembeni magasabb fokú érület kialakulása végett.

(AFZ 1994. 15. Ref.: Jérôme R.)

„Tulaj-előkészítés”

Természetvédelem – csak az állami erdőkben?

A HVG múlt heti száma az alkotmánybíróság azon határozatával foglalkozott, amely szerint alkotmányellenes a védett és a védelemre tervezett szövetkezeti földek kárpótlási, a szövetkezeti tagi és alkalmazotti földalapjainak a kijelölése. Az alkotmánybírósági határozat közel 10 ezer hektár erdőt is érintett. A cikk szerzője úgy véli, hogy az alkotmánybírósági határozatot követően a csereföldek felajánlása, illetve ennek hiányában a tulajdonosok kártalanítása válik szükségessé.

A kártalanítási összeg teljes nagyságát forgalmi értéken 10 milliárd forintra becsülik, amely érték a kártalanításra tervezett 10 ezer ha vágásérett erdő 1 millió forintos értékéből kerül levezetésre. Ez a megközelítés azonban nem veszi figyelembe, hogy a vágásérett erdők kitermelési értékét nem lehet a kisajátítandó teljes erdőterületre általános érvénnyel elfogadni, mivel feltételezhető, hogy a kisajátítandó összes erdő a jelen állapotában nem vágásérett. Az ország teljes területén, 1993-ban 15 ezer hektár vágásérett erdőt termeltek ki, ez az összes erdőgazdálkodás alá vont területnek csupán 0,8%-a.

A kárpótlásról szóló jogszabályok a termőföldre sajátos szabályokat határoztak meg. A termőföld esetén a kár mértékét a termőföld kataszteri tiszta jövedelme (AK-érték) alapján kell megállapítani úgy, hogy az AK-érték 1000 Ft-nak felel meg. Az erdők esetén az AK-érték négyszeresét kell alapul venni. Az erdő eltérő szabályozása a faállomány értékének kompenzálását szolgálta, ezt azonban nem igazolták vissza a kárpótlási földpiac sajátosan alakuló eseményei. Az árverések során a faállomány értéke nem játszott ármeghatározó szerepet, mert ha a 3000 Ft/AK kikiáltási árnon vagy afelett nem volt ajánlat, akkor a kikiáltási ár folyamatosan, de legfeljebb 500 Ft/AK értékig csökkent.

Szerencsés esetben tehát az erdőért kárpótolta egykori tulajdonos nyolcszor nagyobb erdőértéket (erdőterületet) kaphat(ott) vissza.

A termőföld-árverések tehát szabályozzák a termőföld, az erdő kataszteri tiszta jövedelmének, az aranykoronának a forintértékét, így módon egy sajátos feltételek mellett működő földpiac kereslete (a kárpótlási jegyek kibocsátása) és kínálata (állami földek kijelölése) határozta meg a föld mindenkor egyensúlyi árát, a termőföld és az erdő forgalmi értékét.

Az erdők kataszteri tiszta jövedelmének aranykoronában kifejezett értékét a földadó szabályozásáról szóló 1875. évi VII. törvénycikk végrehajtására készült 1876. évi pénzügyminiszteri erdőbecslési utasítás határozta meg. A kataszteri tiszta jövedelem tehát a közel 120 évvel ezelőtti birtokstruktúrára és állapotokra, a fapiac kereslet-kínálati viszonyaira, faárakra, munkabérekre stb. épült.

A kárpótlás folyamatában többször felvetődött a faállomány értékelésének problematikája. Véleményem szerint az erdőföld és a faállomány együttesen eredményezi a gazdasági erdő kataszteri tiszta jövedelmét, ezért ismételtelen nem lehet számba venni, hiszen éppen a faállomány léte az egyik feltétele a föld jövedelemtermelő képességének. A gyümölcs- és szőlőültetvények esetében a föld a rajta lévő gyümölcsfák és szőlőtőkék szintén együttesen képesek az aranykoronában kifejezett tisztajövedelmet elérni. Ez a jövedelem a magánerdő-tulajdonos örökös vagy korszaki járadéka. A kataszteri tiszta jövedelem, a járadék tőkésítése adja az erdő vagyoneértékét. A kárpótlási folyamatban az aranykorona árveréseken kialakult forint értéke – művelési ágtól függetlenül – a tőkésített vagyoneérték meghatározását helyettesíti.

1991-ben az erdő és szántó művelési ágú földek jövedelmezősége alapján számításokat végeztünk annak érdekében, hogy meghatározzuk 1 aranykorona forintértékét. A számítások eredményeként 1 aranykorona az állami erdőknél 700, a szövetkezetek esetében csupán 240, míg a szántóföldi kukorica termelés tulajdonformától függetlenül 140 forintban kifejezett értéket képviselt. Megjegyzem, hogy az aranykorona forintértéke az erdőállomány fafaja, kora, termőhelyi osztálya, piacoktól való távolsága, a birtok nagysága stb. szerint jelentős különbségeket mutat.

A számok egyértelműen jelezték, hogy 1991-ben a súlyos gazdasági válsággal küzdő mezőgazdaság jövedelmezősége messze elmaradt a viszonylag jó nyugat-európai értékesítési lehetőségekkel rendelkező erdőgazdálkodás mögött. A kárpótolta kereslete a legmagasabb jövedelmezőséget elérő állami erdők irányában jelentkezett a legerősebben. Ezt a keresletet azonban a természetvédők és az erdészek tiltakozása nyomán a kormányzat nem tudta/akarta teljes egészében kielégíteni.

Az erdőgazdálkodás a mezőgazdasági termelés jövedelmezőségének romlását némi fáziskéséssel ugyan, de követte, 1992-93-ban a fakitermelés közel 10%-kal esett vissza évente, a fatermékek kiviteli lehetőségei romlottak, a faárak csökkenni, a hazai erdők kitermelése a lehetőségek 65-70%-át éri el. Ezek az események a gazdasági erdők folyamatos értékvesztését okozzák, mára az erdők 1 aranykoronájának forintértéke is 30-35%-kal csökkent.

Erdeink valóságos jövedelmezőségét, gazdasági értékét a cikkben követett módszerrel, de pontosabb alapadatokkal is érdemes kiszámítani.

A „szerencsés” erdőtulajdonos, az árverésen 2 ezer forintnyi kárpótlási jegyével 1 hektár közepes minőségű 100 éves vágásérett bukkerdőt vásárolt. Az újdonsült erdőtulajdonos a megvásárolt erdőt lábón adja el a közeli fűrészüzem

tulajdonosának, aki az erdőt kitermeli és a letisztított vágásterületet ismét visszaadja az erdő tulajdonosának. Legyen az egy hektár erdő fakészlete kb. 400 m³, az átlagos lábön álló faanyag köbméterenkénti ára 2500 forint (a cikkben szereplő 7 ezer forintos átlagár a fűrész- és lemezipari rönk átlagos árát reprezentálja, ez a fatermék azonban az összes kitermelt faanyagnak csupán 5-10%-a). A teljes bevétel tehát 1 millió forint, ezt a bevételt azonban további költség és adó is terheli. Feltételezzük, hogy erdőtulajdonosunk az erdőfelügyeletől fakitermelési engedélyt kért, és mint törvénytisztelő ember, az Országos Erdészeti Alapról szóló törvényben foglalt erdőfenntartási járulékot, a köbméterenként 800 forintot az Alap számlájára befizeti. Ritka eset, de az egyszerűség kedvéért tételezzük fel, hogy az erdőtulajdonosunk az eladott erdő után 44% személyi jövedelemadót fizet. Az adó alapja a teljes bevétel erdőfenntartási járulékkel csökkentett része, a 680 ezer forint. A személyi jövedelemadó kifizetése után a boldog tulajdonos 380,8 ezer forintot „kaszál”. Az emberek többsége még erre is azt mondja, hogy 2 ezer forintnyi kárpótlási jegyért szép summát tehet zsebre az irigyelt kárpótló. Sajnos azonban tovább kell számolnunk, a kalkulációnk még nem fejeződött be, hiszen az erdő éves jövedelmét szeretnénk kiszámítani, ezért az erdő vágásfordulójával, 100-zal osztanunk kell a nettó bevételt, az eredmény kerekítve 3800 forint, ezt elosztva 4 aranykoronával, kapjuk a 950 forintos aranykorona értéket. Ez az érték már nagyon jól megközelíti az országos átlagadatokból levezetett aranykorona forintértékét.

Az Országos Erdészeti Alap jelenlegi helyzetében az erdőtulajdonos által befizetett erdőfenntartási járulékot, támogatás formájában teljes egészében nem kaphatja vissza, ezért az erdőfelújítás költségeihez a tulajdonosnak is hozzá kell járulnia, ami tovább csökkenti a 3800 forintos éves tiszta jövedelmét.

A kárpótló az erdőingatlan vásárlásakor a 2 ezer forintos kárpótlási jeggyel 1 évnél rövidebb megtérülési idejű befektetést végzett. Az értéktőzsdén a legjobb hozamú rész-

vények mutatnak hasonló megtérüléseket. Sajnos azonban a levezetett számpéldánk kiváló megtérülési mutatója csak nagyon kivételes és véletlenszerű esetekben következhet be. A kárpótlásra kijelölt erdők többségének jövedelmezősége messze elmarad a példánkban bemutatott esettől.

Az eddigiek alapján világosan látszik, hogy erdeink jövedelmezősége csekély, és folyamatosan romlik, ezért erre szükséges odafigyelni, hiszen ha elveszítjük erdeink gazdasági értékét, megszűnik az erdő a vidéki népesség megélhetési forrása lenni, így megszűnik az érdekeltség, amely erdeink fenntartásának egyik legfőbb motorja. A természetvédelmi oltalom alá vont erdők esetében meg kellene fontolni, hogy nem lenne-e célszerűbb a korlátozások mértékében az erdőtulajdonos kieső jövedelmét megtéríteni, s ily módon fenntartani a tulajdonos érdekeltségét, de most már nem a gazdálkodásban, hanem a természeti értékek védelmében. Mindenesetre ez demokratikusabb megoldás lenne, ugyanakkor a költségvetés számára is kisebb kiadásokkal járna, mint ismét valakitől valakik nevében jelentős közpénzeket kifizetve elvenni.

Végezetül személyes álláspontomat szeretném az alkotmánybírói döntéssel kapcsolatban megfogalmazni. A határozat indoklása kissé hosszadalmas és a nem jogász számára nem minden részletében világos, véleményem szerint azonban alkotmányunk nem csak az egészséges környezethez való jogot, hanem a köz- és a magántulajdon egyenjogúságát és egyenlőségét is deklarálja. Úgy tűnik az alkotmánybírói döntés a belénk sulykolt rossz emlékek tulajdoni hierarchiát (elől az állami és leghátul a magántulajdon) az egyes alkotmányos jogok felsőbbrendűségén keresztül közvetett módon kívánja a polgároknak ráerőltetni. Mint állampolgár mégis úgy gondolom, talán jobb lenne, ha a polgári demokráciák egyenjogúság eszménye érvényesülhetne alkotmányos jogaink viszonyában, s nem a diktatúrák merev alá- és fölérendeltségi sémái.

Horváth Zoltán

A szálalás eszméje Európában 200 éves múltra tekinthet vissza. A francia „jardinage” és a német „Plenterung”, „Femelung” a XIX. század első felében egyazon területre rendszeresen visszatérő belenyúlásokat jelentett – főleg nagyméretű fa megtermelésére. Megfelelő ellenőrzés hiányában ez a használati mód könnyen az erdők kirablásához vezetett és törvényi úton kellett szabályozni, esetenként egyenesen meg is tiltani.

A módszer megítélésébe változást a francia A. Gurnaud által 1880 körül alkotott ellenőrző eljárásnak ismertté válása hozott. Ez lehetővé tette a szálaló módszer számos előnyének – természetes felújulás, mintegy 20%-nyi értéknövedék-többlet stb. – tartamos kihasználását. Az eljárás terjesztése a Jura-hegységben H. Biolley, a Schwarzwaldban Schützle, Szlovéniában pedig H. Schollmayer és Schberg professzoroktól származik. Így terjedt el a szálalóerdő gyakorlata főleg a jegenyefenyves hegyvidéki erdőkben, Közép-Európa-szerte mindösszesen 450 000 ha mértékben.

Maga az eszme a XX. század első felében jelentős fellendülést vett. Az erdőfenntartás eszméjévé vált. Kísérlet folyt más fafajjal – bükkal – is, de jelentős gyakorlattá nem vált. Főbb okai ennek, hogy a szálalóerdő-eszme természeténél fogva instabil, rendkívül nehéz az egyensúlyi helyzet eltalálása az állományban és a szakozásos rendszerből való átvezetés sok türelmet, bátor belenyúlásokat és erős kitartást követel.

(AFuJZ. 1994. 5/6. Ref.: Jérôme R.)